

Tóth Ágnes Veronika MINDENBE BELEKÓSTOLTAM
 beszélgetés Zambrzycki Ádámmal

Zambrzycki Ádám három-négy éves kora óta táncol, és nem nagyon van olyan táncstílus, amibe ne tudna beugrani bármikor. Jelenleg a saját együttesét, a Zadam Társulatot építi, és készül a MegaZadam április végi premierjére a Gödörben.

Induljunk az elejéről, hol és mikor kezdődik a te történeted?

• Gyerekkoromban édesanyám hamar észrevette, hogy nem feltétlenül a leggyakoribb szakmák egyikében fogok majd igazi örömöt találni, és segített megelégni, miben is lennék igazán jó.

Nagyon sok helyen voltam egyszer: voltam egyszer úszni, egyszer karatézni, egyszer sakkozni, egyszer gitározni... de ahová vissza is mentem, az a tánc volt. Általános iskolás koromban már versenytáncoltam a Fővárosi Művelődési Házban - standard táncokat, latin táncokat és formációs táncokat egyaránt tanultunk - ez a korszak kitartott nyolc-tíz évig. Nyolc éves lehettem körülbelül, amikor először léptem fel "hivatásos táncosként". Emellett már három-négy évesen vittek rendszeresen táncházba is a szüleim, és gyerekkoromban tagja voltam pár évig a Garabonciás táncegyüttesnek is, akikkel történelmi társastáncokat állítottunk színpadra, menüettet, pavane-t, mazurkát, még kicsit pantomimeztünk is. Mindezzel párhuzamosan elkezdtem esti táncórákra járni a Talentum elődjébe, és középiskolába is oda mentem, mivel akkoriban már kezdett úgy tűnni, hogy a táncból lehet hivatás is a későbbiekben. Sok irányba képeztek minket, tanultunk színészmesterséget, akrobatikát, musicalt, zeneelméletet, tánc történetet is, közben pedig - osztályfőnököm, Horváth István hatására - elkezdtem keresni a szabadabb formákat, és eljártam a Bihari Táncstúdióba és az akkori Goliba kortárs tánctechnikákat tanulni. A régi Goliban próbáltuk például az Exit című darabunkat is - Sárkány Zsolttal és Rózsavölgyi Zsuzsával -, amit az 1997-es Inspirációra készítettünk. Nem nagyon van olyan terület, amibe ne kóstoltam volna bele a táncban: nem idegen tőlem semmiféle tánc- vagy mozgásforma.

Nagyon fiatalon kezdtél Frenák Pállal dolgozni.

• Az Akácfa utcai próbateremben találkoztam Palival, még kamasz koromban, amikor a *Vadócok*hoz válogatott embereket, de akkor azt mondta, hogy bár lát bennem fantáziát, nincs arra ideje, hogy engem képezzen. De két és fél évvel később, amikor arra készült, hogy itthon újjáalapítsa a társulatát, meghívott a tagok közé. Az első két hónapban ez egyáltalán nem volt egy felhőtlen és könnyed munkakapcsolat, bennem is kétségek dolgoztak, Paliban úgyszintén: ezt megbeszéltük azóta. De aztán ez a feszültség feloldódott, és sikerült egy nagyon barátságos közös hangot találnunk.

Milyen érzés volt visszamenni a KáOsz!-ba?

• Nagyon jó élmény volt! Nagyon örültem annak is, hogy megjelent Péter Márta könyve Pali koreográfusi pályájáról. Büszke vagyok rá, hogy a Frenák Pál Társulatban táncolhattam: annak az időszaknak az értékeit most is érvényesnek tartom, de jó érzés az is, hogy azóta sikerült tovább is lépnem, megtapasztalhattam, hogy ez után a nagyon intenzív társulati munka után is van élet.

Érdekes, hogy mennyi mindenki tudott elképzelni téged a saját táncosaként. Mondok pár nevet: Gergye Krisztián, Goda Gábor, Szabó Réka, Bozsik Yvette, Juhász Kata... Te az ő darabjaikban hogy érezted magad?

• Gergye Krisztiánnal Palinál találkoztunk táncosként, majd én is szerepeltem az ő darabjaiban, és később ő is szerepelt nálam. Nagyon szeretek Krisztiánnal dolgozni, kivételesen kreatív, és önmagához hű, őszinte alkotónak tartom. Persze ehhez az is hozzájárul, hogy ismerem a háttértörténeteket az indonéz tánc tanulmányaitól a KompMániáig. Goda Gábornak egy produkciójában voltam benne, a *Farkasok társaságában*. Abban az előadásban nem igazán találtam a helyem, nem tudtam valódi kihívásnak tekinteni az ott kapott feladatot. Szabó Rékával a *Buddha szomorú* című darabban dolgoztunk együtt. Ő volt az első olyan koreográfus, aki színházi szövegeket használt, színészi jelenléte követelt, és én ezt nagyon élveztem: tanulságos, izgalmas munka volt. Mindig is szerettem, amikor az egyik Frenák-darabban én voltam a speaker: jó volt, hogy Rékánál végre kiélhettem ezt a vágyamat. Bozsik Yvette-tel a *Varázsfuvolában* dolgoztam együtt: Yvette-től abban lehet igazán sokat tanulni, hogy egy állandó, stabil közösséggel dolgozik, nagyon tanulságos volt az a fajta együttes munka, amit nála tapasztaltam. A *Café de la Danse* - Juhász Katával - egy kicsit kilóg a sorból, mert egy improvizatív szerkezetre épült, a *Café*ba mindenki bevihette saját elképzeléseit, én például akkoriban, a *Corp!* kapcsán a testre rögzíthető kamerákkal kísérleteztem, így került be ide is - bár eltérő kontextusban - ez a rendszer. A *Café* egy közös, felszabadult játék volt, és szerintem a közönség is azért szerette, mert bele tudott ebbe a játékba vonódni.

A kamera különben is rendszeresen visszatérő elem nálad.

•Ha nem is a kamera, de a fotózás gyerekkori szenvedélyem volt: ha nem lettem volna táncos, biztosan fényképész lennék. Amikor a darabjaimban kamerát használok, annak az az oka, hogy én azt egy nagyon speciális nézőpontnak tartom, mely nem egyezik meg sem a néző, sem az előadó, sem a koreográfus nézőpontjával. Számomra ez az eszköz egy emberen túli nézőpontot jelent, melyben egyrészt van egyfajta megdöbbentő objektivitás, másrészt pedig egy erőteljes absztrakció is.

A Testbeszéd Projekt, amit Pécsen csináltak a Cella Septichorában Lázár Eszterrel és Baranyai Balázssal, nekem azért volt különösen izgalmas, mert a kamera segítségével - a valóságban és szimbolikusan is - összekötötték a különböző szinteket, a föld alatti világot és az eget.

•Maga a helyszín szülte meg ezt az előadást. Egy térspecifikus előadás esetében szerintem az a jó, ha maga a tér indítja el a gondolatmenetet, ha a koreográfus "csatornává" válik, és önmagán keresztül mutatja meg, mi rejlik az adott térben. A Cella Septichorában ez a történet van benne, hiszen ez egy olyan sírkamra, melyben nyitott minden az ég felé. Mivel ebben a térben - az átlátszó tető miatt - a föld és az ég eleve össze van kötve, azt gondoltuk, hogy a létrehozunk egy vizuális kapcsolatot lefelé is, ebben segített a videó, hiszen így a falra tudtuk vetíteni az én figurámat akkor is, amikor a legalsó szinten, a sírkamrák szintjén táncoltam.

Maradjunk kicsit még a film műfajánál, mesélnél a táncfilmről, a Meeting Point-ról?

•Kevin Turnerrel, akivel a filmet csináltuk, a danceWeb kapcsán találkoztunk Bécsben. Akkoriban nagyon szerettem volna alkotni, de a danceWeb inkább arról szól, hogy minél több élményt szívj magadba, minél több kurzuson vegyél részt, minél több előadást nézz meg, minél több emberrel ismerkedj meg. De bennem nagy volt a közlésvágy, így kölcsönkértünk egy kamerát, és egy-két hajnalon, amikor még üres volt az épület, kimentünk, elkezdtünk forgatni, improvizálni. A záróbulin egy kezdetleges verziót be is mutattunk, bár a végleges változat csak később, egy sikeres táncfilm-pályázat elnyerése után készült el, és az EDIT Fesztiválon debütált. Az mindenesetre viszont már Bécsben kiderült, hogy Kevinnel szeretnénk továbbra is együtt dolgozni, így született meg például a Crossfade is, amit az Inspiráción láthattál.

Mi a helyzet a saját társulatoddal?

•Zadam Társulat néven futunk, és bár nincsenek leszerződött táncosaim, meghatározott körrel dolgozom. Juhász András segít a videós anyagokban, Gergely Atilla táncosként vagy zeneszerzőként szintén a legtöbb előadásomban szerepel. Szenczi Fruzsínával, Böröczffy-Farkas Boglárkával is szoktam dolgozni, a *Passive*-ben pedig feltűnt Nemes Zsófia, Sebestyén Tímea, akikkel szintén hosszú távra tervezek.

Az Out 'n' Initiation - Gergely Atillával - és az In 'n' Out - Szász Dániellel - mennyiben különbözik? Szerintem elég fontos kérdésbe nyúltál, amikor felvetted problémaként a táncról való közbeszéd hullámzó színvonalát.

•Szeretem több oldalról körüljárni, ami foglalkoztat, én például a *Corp!* és a *Passive* című darabomat is összetartozónak érzem, bár a *Corp!* a testiséget, a *Passive* a testnélküliséget vizsgálta. Az *Out 'n' Initiation* és a tavaly novemberben bemutatott *In 'n' Out* egy új kérdéskör számomra, sőt, tovább fogom vinni a következő, áprilisi, a Gödörbe készülő bemutatómban, egy több szereplős darabban is, aminek *MegaZadam* a munkacíme. Kíváncsi voltam, mi történik, ha természetes, civil helyzetekből - bohóckodásból, félig igaz viccekből, öltözői beszélgetésekből - kiemelek elemeket, és az egész anyagot arra kezdem használni, hogy megfogalmazzuk a minket táncosként nap, mint nap érintő problémákat. A másik dolog, hogy számtalan beavató előadás jön létre mostanában, de ezekben a tánc és a beszélgetés végül mindig leválik egymásról, én pedig szerettem volna valahogy összehozni mindezt. De inspiráltak a táncos tehetségkutató tévешow-k is, mivel azokban hangzik el a legtöbb primitív közhely: "Kicsit EU-s, kicsit magyaros"... "Betöltöd a teret". Sajnos pillanatnyilag ebben az országban ez a művészeti ág eddig jutott, és ha én ezen ironizálok, azt azért teszem, mert ez a módja annak, hogy valami esetleg változzon. Az én szerepem különben az *Out 'n' Initiation*-hoz képest nem nagyon változott az *In 'n' Out*-ban, de a vendégkoreográfus, akit most Szász Dani alakít, eléggé átalakult, még gunyorosabbra vettük a figurát. Beszéd helyett például egy mikrofonnak álcázott csövet fúj, melyből szappanbuborékok röpködnek.

Szúdy Eszter MIINDEN KÁR HASZONNAL JÁR... .

beszélgetés Pór Annával

II. rész

"Szaktanulmányait a korai modern iskolákban - Dalcroze- és Mensendieck-rendszer, Duncan-iskola - végezte (...) 1936-45 között Párizsban tevékenykedett (...) 1950-1959 között a Népművészeti Intézet táncosztályának a vezetője. 1960-tól a Petőfi Irodalmi Múzeum munkatársa (...) Az 1970-es évek második felétől a napi művészetkritikába is bekapcsolódott, különösen a történeti megközelítést igénylő színházi és táncos produkciók iránt érdeklődött." - olvasható, többek közt, a Magyar Színházművészeti Lexikon szócikkében.

Anna néniel 2008 őszén kezdtünk sokrészes életútinterjúba - az általa sokra becsült Parallelben való, majdani közlés szándékával is - azt követően, hogy hatalmas gyűjteményének egy részét az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Táncarchívumának ajándékozta. A magyar táncművészet 1913-ban született, nagytekintélyű doyenje hihetetlen szellemi frissességről bizonyosságot téve osztotta meg velem nyolc évtized emlékeit, többek közt számtalan, olyan momentumot is, amelyről soha korábban nem beszélt. Beszélgetésünk - melyet tízórányi hangfelvétel őriz - immár örökre befejezetlen marad, hiszen Pór Anna 2009. március 29-én, életének 97. évében elhunyt. Monumentális hagyatéka, végakarátának megfelelően, a Táncarchívumban talált méltó helyére. Beszélgetésünket, Anna néni utolsó, egyben legerjedelmesebb visszatekintését két részletben olvashatták-olvashatják a lap oldalain. Az itt olvasható, második részben Pór Anna pályájának a II. Világháború utáni évtizedeiről mesél.

A beszélgetés első részét ott hagytuk abba, hogy Molnár Istvánnal való kapcsolatáról beszél majd Anna néni.

•Én nagyon nagyra becsültem őt, de láttam: a hivatalosok félnek az ő "narodnyik" szellemiségétől. Rémes dolgot műveltek vele: ideológiai átképzésre beadták valamelyik szocialista bentlakásos iskolába, de Pista azután is mindig gyanús maradt a szemükben. Mellékesen elmondom a Muharay Elemérrel kapcsolatos esetet is, csak hogy értsd, miről van szó. A Táncszövetség főtitkára voltam, s mikor a férjemet elvitték, majd elítélték a Rajk-perben, nekem véletlen áldásként jött, hogy bekerülhettem a Népművészeti Intézetbe és nem segédmunkás lettem, mint a többi barátnőm, akik férjeit szintén letartóztatták.

Akkoriban Széll Jenő a Pártközpontban tevékenykedett, én pedig a Táncszövetségből szerveztem, Merényi Zsuzsával közösen a május elsejéket. Fölment a jelentés a tervünkről, meg a lezajlott eseményekről, s mikor engem ki akartak dobni a Népművészeti Intézetből, akkor Széll, - aki még nem ismert személyesen - azt mondta: olvasom a jelentést, Pór Anna nagyszerű ünnepségeket rendez, ért a dolgozóhoz, ezt akarjátok kitenni az intézetből? Nem.

A Népművészeti Intézetet két nagyon rendes elvtársnő vezette akkor. Együkük Moszkvából jött vegyész volt, a másik pesti pedagógus. Nem tudták, eszik-e vagy isszák a népművészetet, ám szovjet mintára, nagyszerűen megszervezték az intézményt. Miután őket régebből ismertem, örömmel mondtam nekik, milyen szerencse, hogy itt van nekünk Muharay Elemér, akinél tanultam, aki a mesterem, és nagy főnyereménye az Intézetnek. Ijeden közölték: "jaj te, ideológiailag vigyázni kell vele, figyelj oda, a körmére kell nézni!" Én naiv, tudatlan voltam ilyen dolgokban. Tehát megint melléfogtam. Viszont szerencsére Széll Jenőt hamarosan leváltották a Pártközpontban. Ő először nagykövet volt Bukarestben, de ott is a saját feje után ment, például a francia nagykövettel járt teniszezni, mondván jó kapcsolatokat kell kiépíteni. No de a kapitalistákkal?! Istenem. Ez gyanús volt, hazarendelték. Mivel régi kommunista volt, betették a Pártközpontba. Mit tesz isten, az oroszok kinyilatkoztatták, hogy Bartók "formalista" de Széll kiállt Bartókért meg Kodályért. Nem akarták teljesen likvidálni, áttették a Népművészeti Intézetbe vezetőnek. Őt meg halálosan érdekelte a népzene, néptánc, Bartók és Kodály tisztelője, nagyszerű, művelt, elmélyült ember volt, aki szerette a munkáját, értett is hozzá.

A Népművészeti Intézetről mindenki úgy beszélt, mint valami mesevilágról. Onnan nem lehetett kivenni az embereket fél fizetéssel sem. Akiket kidobtak innen-onnan, mert politikailag nem volt minden rendben velük, de szakmailag értették a dolgukat, azok Széllhez kerültek. Gyönyörű néprajzi osztályt építettek ki Muharayval, Pesovár Ernővel, Martin Gyurkával. Odasomfordáltam elé - Drága igazgató elvtárs, itt van a mesterem, Muharay, akit nagyra becsülök, de arra figyelmeztettek, hogy ideológiailag vigyázni kell vele, mit szól hozzá. - Muharay? Nos, ő olyan "madár", akit ha kalickába zárnak, nem dalol. Szabadon kell hagyni, menjen a maga útján, és ha melléfog ideológiailag, majd mi ketten vállaljuk a felelősséget - mondta Széll.

Én ezt a gondolatot egy életre megtanultam és alkalmaztam is mindenhol, következetesen. Mármost, hogy művészbent politikailag elgáncsolni nem szabad, az nemzeti érték ellen elkövetett, főbenjáró bűn. '56-ban senkit nem hagytam kidobni a táncosztályról, amit vezettem, illetve, akit mégis kiraktak, annak munkát szereztem, melléálltam. Végül aztán engem tettek ki az Intézetből. De minden kár haszonnal jár.

Engem borzasztóan érdekelt, amit Muharay csinált. Végigjártuk vele az országot, hogy a fellelhető hagyományokat támogassuk, segítsük, és ahol van valamire való ember, azt hozzuk fel, és írassuk be tanfolyamra. Ő kezdte el a pedagógus-tanfolyamok szervezését, az átképzéseket.